

Gemeentes waar leerlingen gebruik kunnen maken van maatschappelijk werk op scholen in het VO en MBO

Alphen aan den Rijn
Bergambacht
Bodegraven
Boskoop
Capelle aan den IJssel
Delft
Gouda
Hillegom
Kaag en Braassem
Katwijk
Krimpen aan den IJssel
Lansingerland
Leiden

Leiderdorp
Leidschendam-Voorburg
Lisse
Midden-Delfland
Nederlek
Nieuwkoop
Noordwijk
Noordwijkerhout
Oegstgeest
Ouderkerk
Pijnacker-Nootdorp
Reeuwijk
Rijnwoude

Rijswijk
Schoonhoven
Teylingen
Vlist
Voorschoten
Waddinxveen
Wassenaar
Westland
Zoetermeer
Zoeterwoude
Zuidplas

Kwadraad speelt in op de uitdagingen in het brede veld van maatschappelijke ondersteuning, zorg en welzijn en biedt mensen een 'opstap naar een beter bestaan'. Ze doen dat middels een breed en gedifferentieerd dienstverleningsaanbod. Maatschappelijk werk op school is hier een onderdeel van. Maatschappelijk werkers op school zijn in dienst bij Kwadraad en worden ondersteund met deskundigheidbevordering en intervisie om hun vak optimaal uit te voeren.

Contact

Kwadraad, afdeling Beleid en Innovatie,
T: 088 9004000, E: afdeling.beni@kwadraad.nl

Colofon

Teksten: Marion Welling www.marionwelling.nl

Eindredactie: Ineke van Weezel;

Grafische vormgeving: Nieuw-Kleurrijk

Drukwerk: Drukkerij Oldehove;

Foto's: Via Plan C en stockfotografie

Interviews:

Maatschappelijk werkers: Lisette van der Horst en Ejder Ince

Zorgcoördinatoren: Lucy van Egmond en Ellie van de Bosch

Leerlingen: Joke (15 jaar) en Eva (14 jaar)

© april 2011

opstap naar een beter bestaan

Kwadraad

Hulp om bij de les te blijven!

opstap naar een beter bestaan

Kwadraad

088 9004000

www.kwadraad.nl

Maatschappelijk werk
in het Voortgezet Onderwijs en het MBO

Inhoud

Inleiding 3

Wat is maatschappelijk
werk op school? 4

Voor wie is het
maatschappelijk werk op school? 5

Wat is het doel van
het maatschappelijk werk op school? 6

Wat is de werkwijze van het maatschappelijk
werk op school? 8

Met wie werkt
het maatschappelijk werk op school samen? 11

Wat zijn ontwikkelingen in
het maatschappelijk werk op school? 12

Resultaten en meerwaarde
van het maatschappelijk werk op school 13

Gemeentes waar leerlingen gebruik kunnen
maken van maatschappelijk werk op scholen
in het VO en MBO 14

Contact en colofon 14

Kwadraad biedt maatschappelijk werk op scholen in het basis- en voortgezet onderwijs en op het MBO in veel gemeenten in Zuid-Holland. Het maatschappelijk werk levert een belangrijke bijdrage aan het voorkomen van schoolverzuim en het vroegtijdig schoolverlaten. Eind van het schooljaar 2011 stopt de subsidieregeling voor het voorkomen van voortijdig schoolverlaten (VSV) voor het voortgezet onderwijs. Scholen en gemeenten worden verantwoordelijk voor de financiering van het maatschappelijk werk. Deze brochure gaat over het maatschappelijk werk in het VO en het MBO. Wat doen maatschappelijk werkers en wat heeft de school eraan? Voor wie is het maatschappelijk werk op school? Wat is de werkwijze van de maatschappelijk werker op school? Hoe wordt schoolverzuim en vroegtijdig schoolverlaten aangepakt? En wat zijn de resultaten? Antwoord op die vragen en meer vindt u in deze brochure. Praktijkvoorbeelden en citaten illustreren wat het maatschappelijk werk op school voor de leerlingen, de school en de gemeente kan betekenen.

'Het zou een klap zijn voor de school als het maatschappelijk werk wegvalt.' Zorgcoördinator

'Het is fijn om over mijn problemen te praten. Hij vraagt hoe ik me voel en geeft tips hoe het beter kan en hoe ik het uit mijn hoofd kan zetten. Ik ben wel blij dat het op school is, dan hoeft je niet telkens ergens heen.' Leerling

Wat is maatschappelijk werk op school?

Het maatschappelijk werk is meer dan hulp aan leerlingen met problemen op school. Het maatschappelijk werk biedt:

- advies, informatie en kortdurende psychosociale hulp aan ouders en leerlingen;
- verwijst door naar de gespecialiseerde zorg en biedt overbruggingshulp als er een wachtlijst is;
- ondersteunt de school: geeft consultatie aan docenten, verleent crisisinterventie, neemt deel aan het zorgadviesteam (ZAT), geeft mee vorm aan een veilig schoolklimaat zoals omgaan met agressie, pesten.

'De meerwaarde van het maatschappelijk werk op school is dat het snel beschikbaar is, adequaat doorverwijst en laagdrempelig is voor leerlingen en voor docenten. Binnen een week heeft een leerling meestal een afspraak.'
Zorgcoördinator

Het maatschappelijk werk biedt hulp aan leerlingen en hun ouders door middel van gesprekken. Het werkt outreachend en betreft altijd de ouders bij de hulpverlening. Outreachend betekent dat maatschappelijk werker op actieve wijze contact maakt met leerlingen en ouders die voor hulp in aanmerking komen.

'Als het nodig is zoek ik jongeren die niet op afspraken komen op in de klas of ga thuis langs en voer daar gesprekken met leerlingen en hun ouders.'

Maatschappelijk werker

Voor wie is het maatschappelijk werk op school?

Het maatschappelijk werk is er voor leerlingen, ouders en leraren. Belangrijk is het contact tussen de school en de maatschappelijk werker. Docenten, mentoren, zorgcoördinatoren en het Onderwijsservicecentrum (MBO) signaleren en verwijzen door naar het maatschappelijk werk. Bijvoorbeeld bij:

- absentie: vaak ziek en/of veel spijbelen;
- plotseling slecht presteren;
- gedragsproblemen: storend gedrag in de klas, agressiviteit;
- depressief, somber gedrag, huilen in de klas;
- pesten of gepest worden;
- leerlingen die vertellen over problemen zoals mishandeling, zwangerschap, echtscheiding.

'Bij gedragsproblemen in de klas schakelen we altijd de maatschappelijk werker in. Eigenlijk gaat het daarna over het algemeen beter.' Zorgcoördinator

'Ik vraag aan de leerling waarom hij/zij zich zo gedraagt in de klas. Vaak geven ze dan al aan dat ze er niet echt een goede reden voor hebben. Ik bespreek met ze waarom ze het dan toch doen. Wat is jouw belang? Is de vraag die centraal staat. Ik probeer hen inzicht te geven in hun gedrag en de consequenties.'
Maatschappelijk werker

Wat is het doel van het maatschappelijk werk op school?

Het maatschappelijk werk is erop gericht problemen in een vroeg stadium aan te pakken. Dit levert een bijdrage aan het voorkomen van schoolverzuim en het vroegtijdig schoolverlaten. Doel is leerlingen te ondersteunen zodat ze een startkwalificatie halen. Een startkwalificatie is een HAVO of VWO-diploma of een diploma op MBO niveau twee. Een startkwalificatie is nodig om een kans te maken op de arbeidsmarkt. Het is zinvol problemen aan te pakken omdat uit onderzoek blijkt dat vroegtijdig schoolverlaten en een criminele carrière samenhangen. Gebleken is dat vroegtijdig signaleren schooluitval kan voorkomen. Het maatschappelijk werk heeft een integrale aanpak waarbij aandacht is voor de gezinssituatie, de leefomgeving, de buurt, leeftijdsgenoten, leerkrachten en het pedagogisch klimaat op de school. De hulp is inzichtgevend en praktisch, de schoolmaatschappelijk werker werkt samen met ouders en jongeren. Het maatschappelijk werk kan bijvoorbeeld jongeren inzicht geven in hun gedrag en leren er meer grip op te krijgen, opvoedvaardigheden van ouders versterken en consultatie geven aan leraren.

'Leerlingen worden soms met zachte dwang naar het schoolmaatschappelijk werk verwezen, want het is vrijwillig. Het lukt bijna altijd om commitment van de leerling te krijgen. Ik sluit aan waar zij mee zitten en samen kijken we hoe ze zich beter staande kunnen houden.' Maatschappelijk werker

'Ik was meer in mijn hoofd met mijn problemen bezig en minder met mijn schoolwerk. Erover praten helpt.' Leerling

Wat is de werkwijze van het maatschappelijk werk op school?

Inzicht

'Op allerlei manieren probeer ik leerlingen inzicht te geven in de situatie en in hun persoonlijkheid. Zo gebruik ik vraagkaartjes om inzicht op gang te brengen met vragen zoals: 'Wat wil ik en hoe ga ik dat doen?' 'Wat kan jou erg boos maken en wat gebeurt er dan met je?' Het gaat erom aan te sluiten bij de jongere, hen hoop te geven en handvatten die nodig zijn om zich beter staande te houden in verschillende situaties.'

Bemiddeling

'Bij een vechtpartij op school hebben ouders me gevraagd te bemiddelen. Ik heb een gesprek georganiseerd met de ouders, het slachtoffer en de dader. We hebben concrete afspraken gemaakt over hoe voortaan met elkaar om te gaan en de dader heeft zijn excuses aangeboden. De ouders waren daarna heel tevreden.'

Systeemgesprekken

'Bij een jongen van 15 jaar met niet te hanteren gedrag op school heb ik zowel gesprekken gevoerd met de ouders over hoe ze kunnen omgaan met het gedrag, met de jongen apart en met hen gezamenlijk. Uiteindelijk heeft hij toch zijn diploma gehaald.'

Verwijzing naar cursussen, Bureau Jeugdzorg of gespecialiseerde zorg

'Voor sommigen werkt het beter dingen in een groep te leren. Zo is er een training Rots en water voor jongeren die moeite hebben met emotie regulatie en is er een sociale vaardigheidstraining beschikbaar. Voor ouders is er de cursus en workshop ouders van tegendraadse jeugd/pittige pubers.'

Praktijkvoorbeelden

Bij leerlingen, meestal meisjes, zie je soms dat de overgang van de lagere naar de middelbare school veel onzekerheid met zich meebrengt. Zeker bij kinderen met een pestverleden. Ze hebben een laag gevoel van eigenwaarde en faalangst.

'Een voorbeeld is een meisje van 14 jaar met schoolangst die naar mij verwezen werd. Ze durfde niet meer naar school. Haar ouders hielpen haar zoveel mogelijk door haar naar school te brengen, maar niets hielp. Ze waren ten einde raad. Samen met haar heb ik proberen uit te zoeken hoe de angst bij haar werkt. We hebben de angst in kaart gebracht. Daarna hebben we samen een gebruiksaanwijzing geschreven en deze geplastificeerd. Resultaat is dat als ze nu angstig wordt, ze weet wat moet doen om haar emoties de baas te kunnen en zich in de situatie staande te houden.' Maatschappelijk werker

Echtscheiding, psychiatrische problemen van ouders, een ziek broertje. Sommige jongeren, meestal jongens, kunnen moeilijk omgaan met hun emoties en uiten dat met agressief gedrag.

'Met een jongen van 16 jaar die moeite had met het beheersen van zijn agressie heb ik een grafiekje gemaakt om duidelijk te maken wat er met je gebeurt als je boos wordt. Dat gaf hem voldoende handvatten om voortaan de situatie te beheersen. Eén gesprek was voor hem genoeg.' Maatschappelijk werker

Met wie werkt het maatschappelijk werk op school samen?

De school

De maatschappelijk werker voert regelmatig overleg met de zorgcoördinatoren, mentoren en leraren over zorgleerlingen en doet verslag over het verloop van de hulpverlening van leerlingen die bij het maatschappelijk werk zijn aangemeld.

Zorgadviesteam (ZAT)

Het maatschappelijk werk participeert in het ZAT, waar zorgleerlingen worden besproken. In het ZAT zitten de zorgcoördinator, GGD, leerplichtambtenaar, Bureau jeugdzorg en in sommige gevallen de (jeugd) GGZ en de politie.

Centrum voor Jeugd en Gezin

Het maatschappelijk werk participeert met de jeugdgezondheidszorg (0-4 jaar), GGD (4-12 jaar) en andere 1e lijnorganisaties in het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) en is de verbindende schakel tussen het CJG en de scholen.

Specifieke en gespecialiseerde voorzieningen

De maatschappelijk werker biedt op school hulp bij lichtere problematiek en werkt samen met en verwijst door naar voorzieningen zoals de GGD voor consult over voeding en gezondheid, naar algemeen maatschappelijk werk en gezinscoaches bij gezinsproblemen, naar Bureau Jeugdzorg bij zwaardere problematiek rondom opvoeden en opgroeien en naar de GGZ bij psychiatrische problemen.

Wat zijn ontwikkelingen in het maatschappelijk werk op school?

Eind van het schooljaar 2010/2011 stopt de subsidieregeling voortijdig schoolverlaten voor het Voortgezet Onderwijs. De gemeente is verantwoordelijk voor de aansluiting tussen jeugdzorg en onderwijs en het organiseren van de lichte opvoedhulp en het lokaal jeugdbeleid van -9 maanden tot 23 jaar. De meeste Centra voor Jeugd en Gezin hebben, buiten het schoolmaatschappelijk werk, geen preventief laagdrempelig aanbod voor jongeren. Belangrijk is dat gemeenten en scholen de financiering van het maatschappelijk werk overnemen zodat wat is opgezet en goed werkt, niet wordt afgebroken.

'We hebben nu zo'n twee jaar maatschappelijk werk op school en er is een groei te zien van het aantal zaken dat door het maatschappelijk werk opgepakt wordt. Niet alleen op het VMBO en MBO, ook op de HAVO en het VWO wordt er veel gebruik van gemaakt.' Zorgcoördinator

'Er valt nog veel winst te behalen als leraren beter zouden signaleren. Ze verwijzen nu te laat door en houden de leerling te lang bij zich. We moeten duidelijker maken wat we kunnen doen.'

Maatschappelijk werker

'Ik voel me beter door erover te praten. Er valt niks te verbeteren aan het maatschappelijk werk op school.'

Leerling

Resultaten en meerwaarde van het maatschappelijk werk op school

In 2009 hebben VO en MBO scholen in Leiden, Gouda, Alphen aan de Rijn, Boskoop, Hazerswoude en Waddinxveen Kwadraad gevraagd in het kader van subsidieregeling voortijdig schoolverlaten maatschappelijk werk te leveren. De resultaten zijn positief. Scholen en leerlingen zijn enthousiast over het schoolmaatschappelijk werk.

Uit de evaluatie (2010)

'Wij hebben bij diverse leerlingen ervaren dat zij weer naar school gingen door de inzet van het maatschappelijk werk op school. Bijvoorbeeld angstige leerlingen, die anders moeilijk naar school te krijgen waren.'

'Wij hebben ontzettend veel ondersteuning van het maatschappelijk werk op school. Veel leerlingen kunnen op korte termijn hulp krijgen. De inzet van maatschappelijk werk is op onze school niet meer weg te denken en van zeer groot belang!'

'Wij willen zoveel mogelijk uren! Liefs een hele dag maatschappelijk werk op school.'

Uit de interviews met leerlingen

'Ik had nooit zo'n goede band met mijn moeder. We aten op de bank voor de tv. Nu eten we aan tafel en praten meer. We hebben ook minder ruzie.'

'Ik word nu niet meer gepest.'

'Ik heb geleerd om als ik heel boos wordt "time-out" te roepen. Dan ga ik naar boven en als ik weer rustig ben kom ik naar beneden om het uit te praten. Mijn vader heeft ook moeite zijn woede in te houden en hij gebruikt het nu ook.'

